

Kommunalt insamlingsansvar för förpackningsavfall från hushåll och samlokaliserade verksamheter

Inledning

Regeringen beslutade sommaren 2022 om förändringar i förordningen om producentansvar för förpackningar. Det är en stor reform som innebär att kommunerna står inför ett omfattande förändringsarbete med många viktiga beslut att fatta. Följande hållpunkter är centrala:

- 1 januari 2024: Kommunerna får ansvar för insamling av förpackningar från hushåll genom fastighetsnära insamling eller lättillgängliga insamlingsplatser. Kommunerna ska då också erbjuda separat insamling av matavfall från hushåll.
- 1 januari 2026: Kommuner ska ordna separat insamling av förpackningar på torg och i parker samt andra populära platser där kommunen har ett renhållningsansvar enligt gatuhållningslagen.
- 1 januari 2027: Kommuner ska ordna separat insamling av förpackningar fastighetsnära och från verksamheter som är samlokaliserade med hushåll och som anmält att man vill ha kommunal insamling. Kommuner ska också ordna insamling av förpackningar vid lättillgängliga insamlingsplatser för skrymmande förpackningar.

Faktaruta

Förordningsförändringen innebär i korthet att kommunerna på mycket kort tid måste bygga upp en infrastruktur för insamling av förpackningsavfall fastighetsnära från hushåll och samlokaliserade verksamheter, tillsammans med mat- och restavfall.

Ansvarsfördelning mellan producenter och kommuner

- Producentansvaret för förpackningar infördes 1994, det innebär att de som sätter en förpackning på marknaden också ansvarar för att den återvinns och att alla ska separera förpackningar från annat avfall och lämna dem till särskild insamling.
- Producentansvaret kvarstår också efter 1 januari 2024, producenterna ska även framöver bekosta insamlingen och sköta återvinningen av förpackningar.
- Kommunerna tar över insamlingen av förpackningsavfall från hushåll samt från verksamheter som har avfallshantering som är samlokaliserad med hushåll och som har anmält att man vill ha kommunal insamling. Kommunen får också ett nytt ansvar att samla in förpackningsavfall vid populära platser (torg och parker).
- Kommunerna ersätts för sitt insamlingsarbete av producenterna.
- Kommunen ansvarar för transporten av förpackningarna till mottagningsplats som kommunen ansvarar för eller annan plats som överenskommes med producenterna. Där vidtar producenternas ansvar för vidare transport och återvinning.
- Förändringarna gäller förpackningar av papper och kartong, plast, metall, färgat och ofärgat glas, trä och övrigt förpackningsmaterial. Kraven på fastighetsnära insamling gäller bara förpackningar av papper och kartong, plast, metall och glas.

VAD INNEBÄR FÖRÄNDRINGEN FÖR KOMMUNERNA?

Inför 2024, då insamlingsansvaret övergår till kommunerna, ska kommunerna ordna separat insamling av källsorterade förpackningar genom fastighetsnära insamling eller vid lättillgängliga insamlingsplatser. FTI erbjuder kommunerna att ta över driften av de befintliga återvinningsstationerna, men det står kommunen fritt att välja en annan insamlingslösning.

Inför 2026 ska helt ny insamling av förpackningar införas på torg och i parker. Detta kräver i många fall samverkan mellan renhållningen och gata/park.

För att fullfölja kravet om fastighetsnära insamling från och med 2027 måste kommunerna bygga upp en infrastruktur för detta för hushåll och samlokaliserade verksamheter¹. Det är mycket kort tid för en så omfattande förändring. I de flerbostadshus där fastighetsägaren på eget initiativ har ordnat fastighetsnära insamling ska kommunen överta ansvaret – en förändring som kräver dialog med fastighetsägarna. Upphandling av kärl och – om kommunen samlar in avfallet i egen regi – av fordon behöver göras så snart som möjligt eftersom leveranstiderna är långa.

Övergången av insamlingsansvaret till kommunerna kommer också innebära att flera delar av kommunernas förvaltningsorganisation; kommunledning, stadsbyggnadskontor, gata-park, upphandling, ekonomi med flera enheter, kommer att behöva involveras och tillsätta resurser. Det gäller frågor som att se över upphandlingar, tillsynsansvar, systemval, markupplåtelse, bygglov, budgetplanering, information med mera.

Kravet på separat insamling av matavfall, som gäller från 1 januari 2024, innebär också stora förändringar. Avfall Sveriges rekommendation är att denna insamling samordnas med fastighetsnära insamling av förpackningar. För att möjliggöra det bör alla kommuner som ännu inte

infört separat insamling av matavfall för alla hushåll att återropa undantag eller ansöka om dispens för att kunna samordna införandet av system för mat- och restavfall med förpackningsavfall 2027, i stället för att behöva införa ett nytt system endast för matavfall år 2024. Dispensansökningar behöver i så fall göras redan nu, till Naturvårdsverket.

Avfall Sverige rekommenderar att lösningar sökes genom samarbete mellan kommuner.

VARFÖR INFÖRS ETT KOMMUNALT INSAMLINGSANSVAR

Det förändrade insamlingsansvaret medför flera fördelar, framför allt är det ett verktyg för att möta EU-krav och höga mål för materialåtervinning till år 2030.

Ett kommunalt insamlingsansvar gör det möjligt att samordna insamlingen av förpackningar med insamling av mat- och restavfall samt returpapper, vilket innebär möjligheter att effektivisera avfallshanteringen. Det blir också ett tydligare system för hushållen med en sammanhållande part för avfallshanteringen. Att också inkludera samlokaliserade verksamheter möjliggör samordningsvinster.

Fastighetsnära insamling av förpackningar gör det lättare att göra rätt; erfarenheten visar att mer förpackningar kommer att lämnas till materialåtervinning i stället för att hamna i restavfallet.

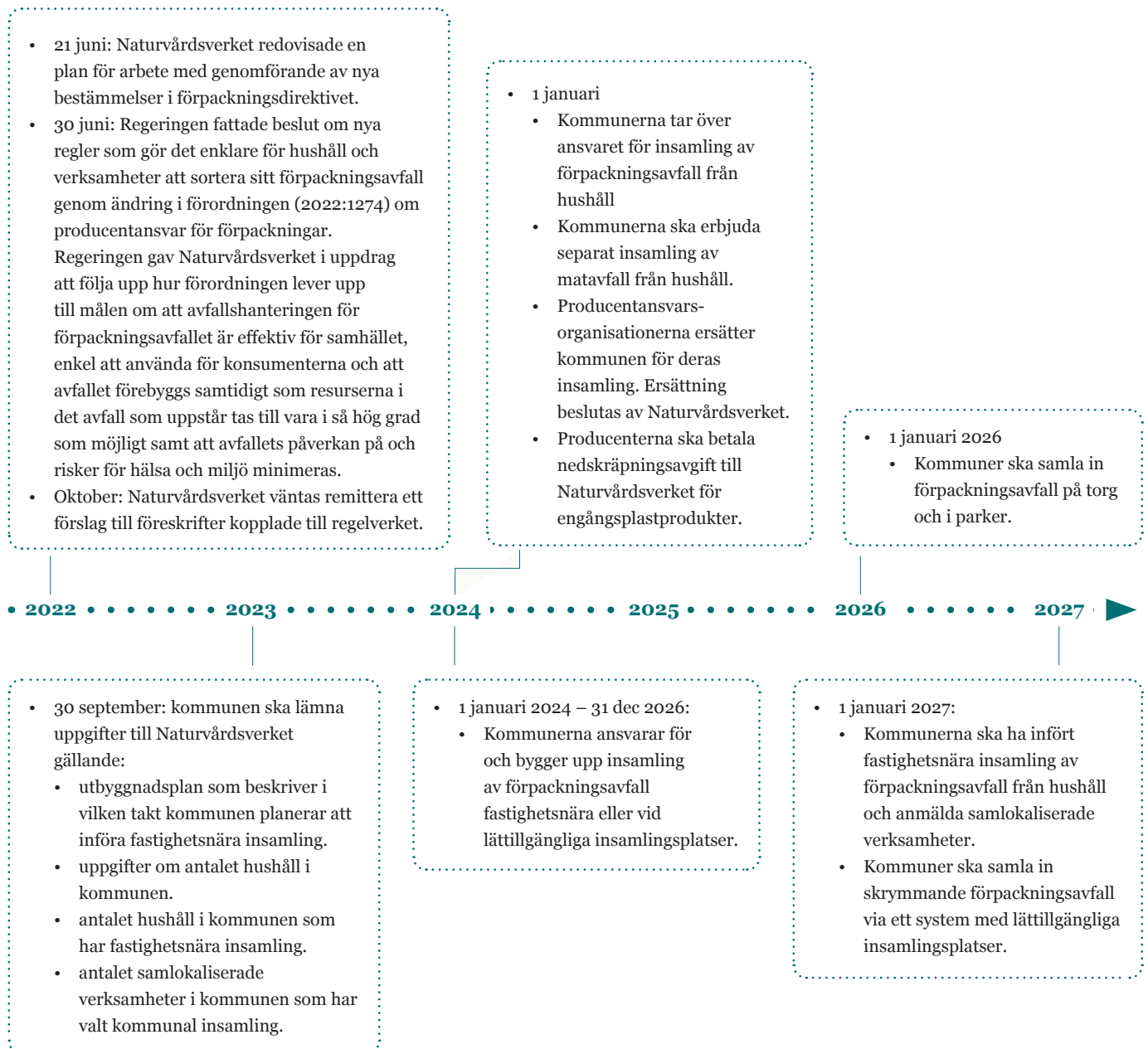
Förändringen ska också öka återvinningen, minska nedskräpningen och möjliggöra ökad andel återvunnen plast i förpackningar.

Avfall Sverige samverkar i detta arbete med producentansvarsorganisationerna Förpackningsinsamlingen (FTI), TMR och Svenskt Producentansvar samt Naturvårdsverket och för också löpande dialog med SKR.

¹ Exempel på samlokaliserade verksamheter kan vara butiker, restauranger och andra verksamheter som hyr in sig i bostadsfastigheter.

Tidsplan

ANSVARSFÖRDELNING INSAMLING KOMMUNALT AVFALL

AVFALLSSLAG	ANSVAR IDAG	1 JANUARI 2024	1 JANUARI 2027
 Mat- och restavfall	Kommun	Oförändrat	Oförändrat
 Returpapper	Kommun	Oförändrat	Oförändrat
 Förpackningar	Producenter	Kommun	Kommun
 El-avfall	Producenter	Oförändrat	Oförändrat
 Farligt avfall	Kommun	Oförändrat	Oförändrat
 Grovavfall	Kommun	Oförändrat	Oförändrat

EXEMPEL PÅ VIKTIGA FRÅGOR FÖR KOMMUNERNA ATT TA STÄLLNING TILL

Den korta omställningstiden gör att det är bråttom för kommunerna att påbörja planeringen för den förestående förändringen – om man inte redan gjort det.

Kommunerna behöver besluta om en lång rad frågor:

- Plan för fullt utbyggd fastighetsnära insamling
- Ska insamling av förpackningar ske vid återvinningsstationer även efter 2024?
 - Om kommunen tar över behållarna på återvinningsstationerna: ska insamling, drift och skötsel ske i egen regi eller upphandlas?
 - Om kommunen inte tar över behållare: ska kommunen upphandla insamling, drift och skötsel i egen regi (eller delar av) med egna behållare eller upphandla nyttjande eller förvärv av behållare med Förpackningsinsamlingens, FTI:s, entreprenörer?
- Tillgången till mark i de fall återvinningsstationerna inte står på kommunal mark - arrendeavtal
- En insamlingslösning för skrymmande
 - Ska kommunen ta över återvinningsstationer eller ordna annan lösning?
- Inför kravet på att tillhandahålla insamlingssystem för matavfall från hushåll från år 2024:
 - Ska kommunen erbjuda ett system samordnat med insamlingen av förpackningsavfall?
 - Behöver kommunen söka dispens för att kunna samordna med insamlingen av förpackningsavfall till 2027?

- Se över/säga upp befintliga avtal mellan kommunen och upphandlade entreprenörer.
- Planera för hur övertagande av redan etablerad fastighetsnära insamling från flerbostadshus kan hanteras.
- Tillgång till mark för att ordna insamling som alternativ till fastighetsnära insamling.
- Samverkan med andra kommuner.

ERSÄTTNING OCH KVALITET

Naturvårdsverket ska fastställa ersättningen för kommunernas kostnader för insamling och arbetar nu med föreskrifter om ersättning

Ersättningen, som bygger på schabloner, går ut på att producentansvarsorganisationerna ska ersätta kommunerna för deras kostnader för insamling, transport, anordnande av omlastningsplatser samt överlämning av det förpackningsavfall som kommunen samlat in samt för informationsinsatser. Modellen ger ett enhetligt system och innebär att varje enskild kommun inte måste förhandla om ersättning.

De 70-tal kommuner som redan har infört fastighetsnära insamling föreslås få ersättning från producenterna tidigast 2024.

Naturvårdsverket arbetar med kvalitetskriterier för insamlat förpackningsavfall.

För mer information, se

avfallsverige.se/for-medlemmar/forpackningsinsamling/

Avfall Sverige är kommunernas branschorganisation inom avfallshandling. Det är Avfall Sveriges medlemmar som ser till att avfall tas om hand och återvinns i landets alla kommuner. Vi gör det på samhällets uppdrag: miljösäkert, hållbart och långsiktigt. Vår vision är "Det finns inget avfall". Vi verkar för att förebygga att avfall uppstår, att mer återanvänds och att det avfall som uppstår återvinns och tas om hand på bästa sätt. Kommunen och deras bolag är ambassadör, katalysator och garant för denna omställning.